

# IDENTIFICAREA UNUI TABLOU ÎN URMA PROCESULUI DE RESTAURARE

de CONSTANTIN RITIVOIU

În urmă cu cîțiva ani a fost adusă în atelierul de restaurare pictură-ulei printre alte tablouri - în special anonimi - destinate studierii și restaurării de către cadrele în curs de specializare la Muzeul de Artă al R.S.R., și lucrarea atribuită unui anonim, intitulată "Portret de femeie" aparținând Galeriei naționale și înregistrată la nr. de inventar 2335.

În procesul-verbal de restaurare întocmit (nr. 339 din 10.02.1976) se propunea : redublarea, schimbarea dimensiunilor (ajunse după restaurare de la  $0,68 \times 0,55$  la  $0,78 \times 0,56$ ), chitire, înláturarea repictărilor și a verniului fals, curățire, vernisare și retuș.

Pictura, reprezentând un portret de femeie - tipic pentru familiile înstărite din sec. al XIX-lea din țările române -, avea o stare precară, la prima vedere dominând culori nedefinite (de exemplu alb-astru rochiei tindea către verzu).

Studiind la raze ultraviolete verniul uniform ce acoperea întreaga suprafață a picturii nu lăsa să se întrevadă aproape nimic din tainele originalului.

Restaurarea tabloului a fost începută sub îndrumarea tovarășei Pia Vera Anăstasiu, pictor restaurator principal la Muzeul de Artă al R.S.R. Printre primele operațiuni a fost înlocuirea vechii părze de dublare, care nu mai asigura protecția originalului (aderență și rezistență slabite, deformare etc.). Liantul folosit la vechea dublare, după cum am constatat în urma anăsunii mecanice pentru înláturarea acestuia, a fost format dintr-un amestec de pastă de cereale cu colofoniu. La curățire a acționat specific : multă pulbere (din cauza pierderii coeziunii în decursul vremii) și un miros specific de saciz. După efectuarea operațiunii de dublare, pictura originală (care depășea marginile vechiului șasiu) și-a schimbat dimensiunile, ajungând la cele concepute de autor ( $0,78 \times 0,56$ ).

Odată întinsă pe noul șasiu, mai mare, a urmat operațiunea de chitire și apoi cea de curățire. La probele efectuate am putut constata că verniul gros și uniform, ce acoperea întreaga suprafață, a fost amestecat cu pigment colorat (gălbui) cu scopul de a ascunde lipsurile de culoare și Grund de pe întreaga suprafață a tabloului, cît și repictările anterioare vizibile atât cu ochiul liber, cît și la microscop. Aceste verni a fost înláturat cu greu, la început cu soluțiile pe bază de alcool și terebentină, și pentru că acestea nu au dat rezultate din

Cauza uleiului prezent în compozitie verninului (după cum am constatat în procesul de restaurare), am fost nevoit să continui operațiunea fole – sind cleroform. Chiar și așa, curățirea s-a făcut în două etape, pentru că se mai găseau sub acest verni și niște scursuri de ulei în-gălbenite. Curățirea s-a desfășurat cu greu, pentru că imediat sub acest verni și ulei se afla stratul subțire de pictură originară. Pe măsură ce curățirea a progresat, stratul de pictură a dobândit mai multă prospețime : figura personajului s-a lăuminat, caloarea de verde confuz a rochiei s-a transformat într-un albastru eclatant și apoi a urmat surpriza : în partea de jos a tabloului, în dreapta, a ieșit la lumină după fulgăturarea verniului colorat o îscălitură : LIVADITTI 1841. Surpriza a fost mare : am constatat astfel că în urma unui proces obișnuit de restaurare cu impedimentele și satisfacțiile firești, la numărul lucrărilor lui Livaditti aflată în patrimoniul Muzeului de Artă al R.S.R. se adaugă un nou tablou.

LIVADITTI Nicolo este fiul unui levantin de origine greacă umblat prin Orient, Constantinopol, pictor de decoruri al Companiei teatrale a fraților Foureaux ; ajunge la Iași prin anul 1832, în compania unei trupe de actori și se stabilește aici, devenind portretistul protipendadei moldovenești. Astfel, ajunge să facă și portretul colectiv al familiei părinților poetului Vasile Alecsandri, precum și portretul separat (după cum s-a văzut mai înainte) al mamei și sorei poetului. Analizării fizionomia personajului feminin din imaginea reflecție prin procesul de restaurare semnată de N. Levaditti și confrontând-o cu alt portret din depozitul Galeriei naționale (al sorei poetului), am putut constata că acest personaj reprezintă (ca multă probabilitate) un membru al familiei lui Alecsandri. Întrucât pe vechiul șasiu se află o inscripție cu tuș negru specificând că ar fi portretul Elenei Manolache Miclescu, născută Dătie Dărămăneacul, cred că ar fi utilă o cercetare documentară, concomitent cu un studiu comparativ al lucrării menționate și restaurate, cu opera "Portrait de famille" expusă în sălile Muzeului de Artă, precum și cu portretul Elenei Alecsandri reprodus în monografia Elenei Rădulescu-Pogoneanu și în Istoria literaturii române a lui George Călinescu, pentru eventuala autentificare și valorificare a prezumției noastre.

## L'IDENTIFICATION D'UN TABLEAU D'APRÈS LE PROCESSUS DE RESTAURATION

### Résumé

Les opérations imposées par la restauration d'un tableau ont facilité la détermination du nom de l'auteur, par le nettoyage de la peinture, l'enlèvement des couches improprement additionnées et de relevement des antérieures interventions.